

بخش هفتم

لید خبر (Lead)

قسمت یا پاراگراف اول خبر را در سبک هرم وارونه «لید» می‌گویند که خواننده را به خواندن متن ترغیب می‌کند حال اگر خبر را به یک مغازه مانتو فروشی تشبیه کنیم ویتترین مغازه همان لید خبر است چون مانتوهای داخل ویتترین مشتری را ترغیب می‌کند تا وارد مغازه شده و از جنس‌های دیگر بازدید کند. بنابراین لید خوب، لیدی است که جذابترین بخش خبر را در خود نهفته داشته باشد تا به وسیله آن خواننده به سوی متن خبر هدایت شود در واقع «لید» مفهومی جز هدایت کردن، کشاندن و منجرشدن ندارد.

در لید می‌توان پاسخ یک یا چند پرسش مربوط به عناصر خبر و حتی پاسخ همه عناصر خبر را داد. لید بر حسب اینکه کدام عنصر خبر (که، چه، کجا، چه وقت، چرا و چگونه) را در خود جا داده باشد، نام آن عنصر را به خود می‌گیرد:

لید که: که نام فرد یا نهاد عامل رویداد در آن می‌آید؛

مثال:

محمود احمدی نژاد، رئیس جمهور خواستار رسیدگی قاطع و جدی قوه قضاییه با پرونده های مفساد اقتصادی شد.

لید چه: که موضوع رویداد در آن طرح می شود؛

مثال:

دانشجویان بسیجی در اعتراض به وضعیت بدحجابی در دانشگاه آزاد، مقابل در ورودی دانشگاه ازاد اسلامی واحد تهران مرکز تجمع کردند.

لید کجا: که مکان رویداد در آن مطرح است؛

مثال:

دانشگاه فردوسی مشهد، سال آینده میزبان جشنواره بین المللی امام رضا «ع» خواهد بود.

لید چه وقت: که حاوی زمان رویداد است؛

مثال:

فردا همایش «عرفانهای نوظهور» با حضور دکتر فعالی نویسنده کتاب آفتاب و سایه‌ها در سالن الزهرا دانشگاه علوم پزشکی گیلان برگزار می‌شود.

لید چرا: تفسیر رویداد را دربر دارد؛

مثال:

به سبب داشتن حجاب اسلامی، دانشگاه‌های فرانسه از ادامه تحصیل زنان مسلمان جلوگیری می‌کند.

لید چگونه: نحوه اتفاق خبر را توصیف می‌کند.

مثال:

در حالیکه حسینیه امام خمینی «ره» مملو از بسیجیانی بود که با شور و شوق وصف نشدنی در انتظار دیدار با مقام معظم رهبری و تجدید پیمان مجدد با ایشان بودند آنها با شعارهای مختلف میزان علاقه خود را به رهبری ابراز می‌کردند علاوه بر انواع فوق لیدهای دیگری نیز در کار خبر نویسی رایج شده‌اند که مثال می‌تواند کارکرد آنها را نشان دهد:

لید استنباطی:

در این لیدها غالباً استنباط روزنامه‌نگار از رویداد، عنصر اصلی را تشکیل می‌دهد.

مثال:

حضور هر چه پررنگ تر تشکل های دانشجویی در دانشگاهها و رقابت آنها با یکدیگر سبب رشد فرهنگی در دانشگاهها می‌شود.

لید تلفیقی:

در لیدهای تلفیقی مضامین مختلف به صورت متراکم فهرست وار و مقایسه‌ای

ارائه می‌شوند البته از این لید در صورتی باید استفاده کرد که قادر به عرضه گویای آن باشیم؛ و اگر قرار است لید طولانی شود بهتر است که از لید تلفیقی پرهیز شود این نکته را هم باید دانست که در لید تلفیقی کوشش می‌شود تا عناصر مهم موجود در خبر فهرست و ارائه گردند. برای این کار بهتر است که برای شروع از لیدهای استفاده شود، که از لحاظ کاربرد جا افتاده‌اند. اکثر روزنامه نگاران از عناصر «چه کسی»، «چه»، «چه وقت» و «کجا» در لیدها استفاده می‌کنند و می‌توان گفت که آنها را اصلی‌ترین «طعمه‌ها برای شکار حواس خواننده» می‌دانند و لذا عناصر «چرا» و «چطور»، که جنبهٔ تحلیلی - توصیفی دارند، در مرحلهٔ دوم اهمیت قرار می‌گیرند و به عبارت دیگر، این دو عنصر را و به خصوص «چرا» را نه در لید، که بیشتر در متن خبر و طرزی ظریف به خواننده القا می‌کنند.

مثال:

هشتاد و ششمین سفر استانی هیئت دولت ساعتی پیش به ریاست رئیس جمهور در استانداری کرمان به پایان رسید این جلسه ۱۶۵ مصوبه برای توسعه و رشد استان کرمان را داشت که مهمترین مصوبات جلسه دیشب عبارتند از:

۱. اختصاص پنج میلیارد ریال جهت تجهیز امکان ورزشی استان کرمان
۲. راه اندازی کارخانه فولاد کرمان

لید تشریحی

این لید هم مثل لید تلفیقی، طولانی است و عمدتاً هنگامی از آن استفاده می‌شود که بخشی از رویداد بتواند به جذابیت لید اضافه کند.

مثال:

سالن شهید مطهری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی حتی یک صندلی خالی نداشت، تعداد زیادی از دانشجویان در کنار سالن به ردیف ایستاده بودند تا مبادا از نظریه‌های تازه‌ای که در سمینار جامعه اطلاعاتی ارائه شد، عقب بمانند.

لید پرسشی:

در این نوع از لیدنویسی، یک پرسش متن خبر را کلید می‌زند، در نشریات دانشجویی زمانی از لید پرسشی استفاده می‌شود که سوال توسط دانشجویان و کارشناسان یا مسؤولان دانشگاه مطرح گردد.

مثال:

سؤال دانشجویان علوم سیاسی این است که آیا تغییر در کتب دانشگاهی این رشته با رویکرد اسلامی ضروری نیست؟

لید دارای پس زمینه:

این نوع لیدها سابقه رویداد تحت پوشش را در اولویت قرار می‌دهند.

مثال:

عصر دیروز ششمین دیدار رئیس جمهور با دانشجویان منتخب تشکل‌های دانشجویی در ساختمان نهاد ریاست جمهوری برگزار شد.

لید مبتنی بر نقل قول:

این لید با آوردن عبارتی از شخص خبرساز آغاز می‌گردد.

مثال:

«واشنگتن کماکان به حضور نظامی خود در جهان ادامه می‌دهد»، وزیر خارجه ایران در کنفرانس خبری امروز تهران ضمن اعلام این مطلب افزود ...

لید متعارض:

نوعی تناقض و اختلاف نظر را در مورد رویداد برجسته کرده و در واقع به نوعی نقد می‌کند.

مثال:

رئیس دانشگاه از یک سو دم از پاسخگو بودن و ارتباط با دانشجو را می‌زند و از سوی دیگر هیچ وقت ملاقاتی با دانشجویان نمی‌گذارد و حتی در مراسم تشکل‌های دانشجویی نیز شرکت نمی‌کند.

لید غیر عادی:

بسیاری از خبرها برای خبرنگاران و مخاطبان، حالت غیر عادی و استثنا دارند، اما حالت غیر عادی بودن آنها زمانی محسوس می‌گردد که لید غیر عادی داشته باشد.

مثال:

«پرنده کوجولوی دریایی، پرواز بوئینگ گول پیکر را مختل کرد»

لید توصیفی:

این لید به منظور تصویرسازی و ارتباط احساسی با خواننده از صفت و تصویرسازی استفاده می‌کند.

مثال:

شهید علم الهدی به همراه دیگر کبوتران مهاجر، در حالی که سخت در محاصره دیوسیرتان بعثی و زیر آتش شدید آنان بودند، مردانه جنگیدند و در حالیکه دیگر مهماتی نداشتند، بهار جانشان را تقدیم میهن اسلامی کردند.

لید نویسی گونه‌های بیشتری دارد که می‌توان در کتاب‌های مفصل‌تر در زمینه روزنامه‌نگاری و خبرنگاری از آنها سراغ گرفت؛ اما یک نکته مهم را باید در اینجا یادآوری کنم و سپس کلیاتی را در مورد لیدنویسی طرح کنم.

منطق هر رویداد به شما حکم می‌کند که از چه لیدی استفاده کنید بنابراین، انتخاب یکی از گونه‌های لید برای شروع یک خبر خیلی هم پدیده انتخابی نیست. فرضاً اگر یک رکورد در یک مسابقه دومی‌دانی شکسته می‌شود، عنصر "زمان" در لید باید در اولویت باشد.

نکات کلیدی در لید نویسی:

۱. پرهیز جدی از کلی‌گویی و مبهم‌نویسی در لید؛
۲. اجتناب از آوردن مطالب خیلی جزئی؛
۳. خلاصه کردن لید در یک یا دو جمله؛
۴. پرهیز از شروع لید با زمان و مکان، مگر اینکه این دو عنصر نقشی کاملاً کلیدی در خبر داشته باشند؛

۵. اگر قرار است که اسم شخصی در لید بیاید، این کار فقط در صورتی مجاز است که خواننده با خواندن آن نام بتواند قیافه فرد مورد نظر را مجسم کند. در صورتی که چنین اطمینانی وجود ندارد، می توان به جای اسم، از ذکر شخصیت حقوقی فرد استفاده کرد.

۶. اگر خبر مربوط به «امروز» است، واژه امروز در لید - نه آغاز آن - گنجانده شود تا به خبر تازگی بدهد.

دو نمونه دارای خطا!

به این دو نمونه خبر نگاه کنید هر دو از یک نشریه دانشجویی هستند.

خبر شماره ۱

سمینار تروریسم و اینترنت با سخنرانی پدرام قهرمانو دانشجوی رشته کامپیوتر در سالن اجتماعات دانشکده مهندسی برگزار شد

این سمینار با هدف آشنایی با خطرهایی که ممکن است نسل آینده را تهدید کند، آشنایی با علم cracking به منظور خنثی کردن روشهای پیش فرض در از بین بردن قفلهای نرم افزاری، آشنایی با علم phrealing به عنوان شاخه مخابرات کامپیوتر و آشنایی با علم ویروس نویسی برای استخدام در کمپانی های معتبر سازنده ضد ویروس، به وسیله انجمن علمی - پژوهشی دانشجویان رشته کامپیوتر برگزار شد.

لازم به ذکر است که در روز بیست و چهارم آذرماه نیز سمینار رقابت بین ریزپردازنده ها، توسط امیر رضا باقری ارائه شد.

در خبر شماره ۱ عناصر خبری آن ناقص است و اطلاعات جامعی به ما نمی دهد لید را بعنوان یک پاراگراف مستقل ارائه نکرده است در واقع، بعد از فعل "برگزار شد" باید نقطه گذاشته می شد و پاراگراف بعدی (این سمینار با هدف.....) از سر سطر شروع می شد. عیب دیگر خبر شماره ۱ این است که فاقد عنصر "چه وقت" در مورد سمینار تروریسم و اینترنت است.

خبر شماره ۲

از سوی سعید خاتم ساز دانشجوی ترم آخر دکترای علوم جانوری واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی طرح پژوهشی بررسی اختلالات الکتروکاردیوگرافی EEC

دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کارزون در این دانشگاه اجرا می شود. با همکاری دانشگاه علوم پزشکی کرمان و با اهداف کلی یافتن اختلالات احتمالی متداول قلبی در جمعیت جوان دانشجویی کشور و همچنین بررسی تاثیر عوامل گوناگون مانند سن، جنس و... بر روی اختلالات قلبی صورت می پذیرد.

در خبر شماره ۲ یک اشکال اساسی این است که لید را با حرف اضافه "از" شروع کرده، پاراگراف لید را تفکیک نکرده و از همه بدتر، زاویه ورود به خبر (لید) را مناسب انتخاب نکرده است اگر نویسنده خبر به جای استفاده از لید "که" از لید "چه" استفاده می کرد، خبرش به مراتب جذاب تر شروع می شد.